

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR

Berendonck

Toetsing aan Flora- en faunawet
en Natuurbeschermingswet 1998

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR

Berendonck

Toetsing aan Flora- en faunawet en
Natuurbeschermingswet 1998

R.P.W.H. Felix

In opdracht van: RGV Onroerend Goed BV

11 april 2012

Colofon

© 2012 Natuurbalans - Limes Divergens BV / RGV Onroerend Goed BV

Tekst en samenstelling: Rob Felix

Projectleiding: Rob Felix

Projectnummer: 12-021

In opdracht van: RGV Onroerend Goed BV

Foto's omslag: Onderzoeksgebied

Wijze van citeren: Felix, R.P.W.H. 2012. Quick scan beschermde natuur Berendonck. Toetsing aan Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van RGV Onroerend Goed BV, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. RGV Onroerend Goed BV vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING	5
2	METHODEN.....	7
2.1	Gebiedsbeschrijving	7
2.2	Veldbezoek	7
2.3	Toetsing aan de Flora- en faunawet	7
3	TOETSING AAN FLORA- EN FAUNAWET.....	11
3.1	Flora	11
3.2	Vleermuizen.....	11
3.3	Das.....	13
3.4	Broedvogels.....	16
3.5	Amfibieën en vissen.....	17
3.6	Overige soorten.....	18
4	CONCLUSIE	19
5	LITERATUUR.....	21
	BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET	23

1 INLEIDING

Achtergrond

RGV Onroerend Goed BV is voornemens het recreatieterrein Berendonck in Wijchen te herontwikkelen. Hiervoor wordt een nieuw bestemmingsplan voorbereid.

Aanleiding

Ingrepen en activiteiten in het landschap kunnen leiden tot overtreding van verbodsbepalingen in de Nederlandse natuurwetgeving. In situaties waarin het gaat om ruimtelijke ingrepen zijn de volgende twee wetten van belang:

1. De *Flora- en faunawet* (in het vervolg Ffwet), die de bescherming regelt van plant- en diersoorten. Overtreding van de Ffwet ten aanzien van streng beschermde soorten¹ vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75.
2. De *Natuurbeschermingswet 1998* (in het vervolg Nbwet), die de bescherming regelt van natuurgebieden. Indien een project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een bepaald Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning Nbwet noodzakelijk.

De ingreeplocatie ligt niet in of nabij een Natura 2000-gebied. Mogelijke overtredingen en ontheffingen van de Nbwet zijn niet aan de orde. De Nbwet komt in het vervolg van deze rapportage niet meer aan bod.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie. Voorgenomen ingreep dient getoetst te worden aan de bepalingen in de Ffwet.

Probleemstelling

De meest recente gegevens omtrent het voorkomen van beschermde soorten (Van der Valk & Hoefsloot 2006; Felix 2007) zijn inmiddels vier jaar geleden verzameld en zijn derhalve niet actueel genoeg meer om als basis voor het bestemmingsplan te dienen.

Opdrachtformulering

In opdracht van RGV heeft Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV een quick scan uitgevoerd naar:

- het mogelijke voorkomen van streng beschermde soorten op de ingreeplocatie;
- de mogelijke verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen plannen voortvloeien uit de bepalingen in de natuurwetgeving.

Voorliggend onderzoek dient als toets of de voorgenomen ruimtelijke ingrepen effecten hebben op wettelijke beschermde flora en fauna.

¹ Streng beschermde soorten: de zogenaamde 'overige soorten' uit tabel 2 en de strikt beschermde soorten uit tabel 3 van de *Flora- en faunawet*. Deze soorten vereisen bij activiteiten de te kwalificeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling, in geval van schade, mogelijk een ontheffing van de Ffwet. Soorten uit tabel 1 van de Ffwet hebben vrijstelling van ontheffing. Zie bijlage 2 voor een soortenoverzicht en beschermingsregimes.

Doelstelling

Het onderzoek moet antwoord geven op de volgende vragen:

- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig en/of kunnen in het plangebied verwacht worden?
- Welke functie heeft het plangebied voor de aanwezige beschermde natuurwaarden?
- Welke effecten op beschermde natuurwaarden hebben de ingrepen?
- Worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden? Zo ja, welke?
- Moet hiervoor ontheffing worden aangevraagd?
- Is nader onderzoek nodig?
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie (vermindering) en compensatie van schade aan beschermde natuurwaarden? Zo ja, welke?

Deze rapportage moet dienst kunnen doen bij de onderbouwing van een (eventuele) ontheffingsaanvraag in het kader van de Flora- en Faunawet.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en volgen opzet en uitvoering van het voorliggende onderzoek. In hoofdstuk 3 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de Flora- en faunawet. In hoofdstuk 4 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet.

2 METHODEN

2.1 GEBIEDSBESCHRIJVING

Figuur 1 toont de ligging van de ingreeplocaties (genummerd A t/m G) en de voorgenomen ingrepen:

- A: strandhuisjes met recreatief dag- en nachtverblijf;
- B: groepsaccommodaties nachtverblijf;
- C: horeca;
- D: speel-, leer- en vermaakcentrum;
- E: thermencomplex + woning + parkeerplaats;
- F: drijvende nachtverblijven (max. 6 stuks);
- G: toegangsweg thermencomplex.

De ingreep- en onderzoekslocaties zijn vastgesteld aan de hand van de ontwikkelingsvisie 2009 (RGV 2009).

2.2 VELDBEZOEK

Op 9 en 13 februari 2012 is het ingrepengebied bezocht door ecologen van Bureau Natuurbalans. Tijdens het veldbezoek is een inschatting gemaakt van de mogelijk aanwezige beschermde soorten uit tabel 2 en 3 van de Ffwet.

Een dergelijke inschatting is gemaakt op basis van de onderzoeken uit 2006 en 2007 (Van der Valk & Hoefsloot 2006; Felix 2007) en expert judgement over aanwezige biotopen en habitats op basis van uitvoerige kennis over ecologische eisen en landelijke verspreiding van beschermde soorten en habitats.

Op 27 maart 2012 is een aanvullend bezoek gebracht om de aanwezigheid van verblijfplaatsen langs de toekomstige toegangsweg naar het thermencomplex te controleren.

2.3 TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals hier het geval, gaat het bij toetsing aan de Flora- en faunawet om de soorten uit tabel 2 en 3 van de AMvB artikel 75 (zie Bijlage 1). Voor soorten uit tabel 1 van AMvB artikel 75 geldt vrijstelling van de verbodsbepalingen.

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen waarbij beschermde soorten in het geding zijn, worden twee mogelijkheden geboden:

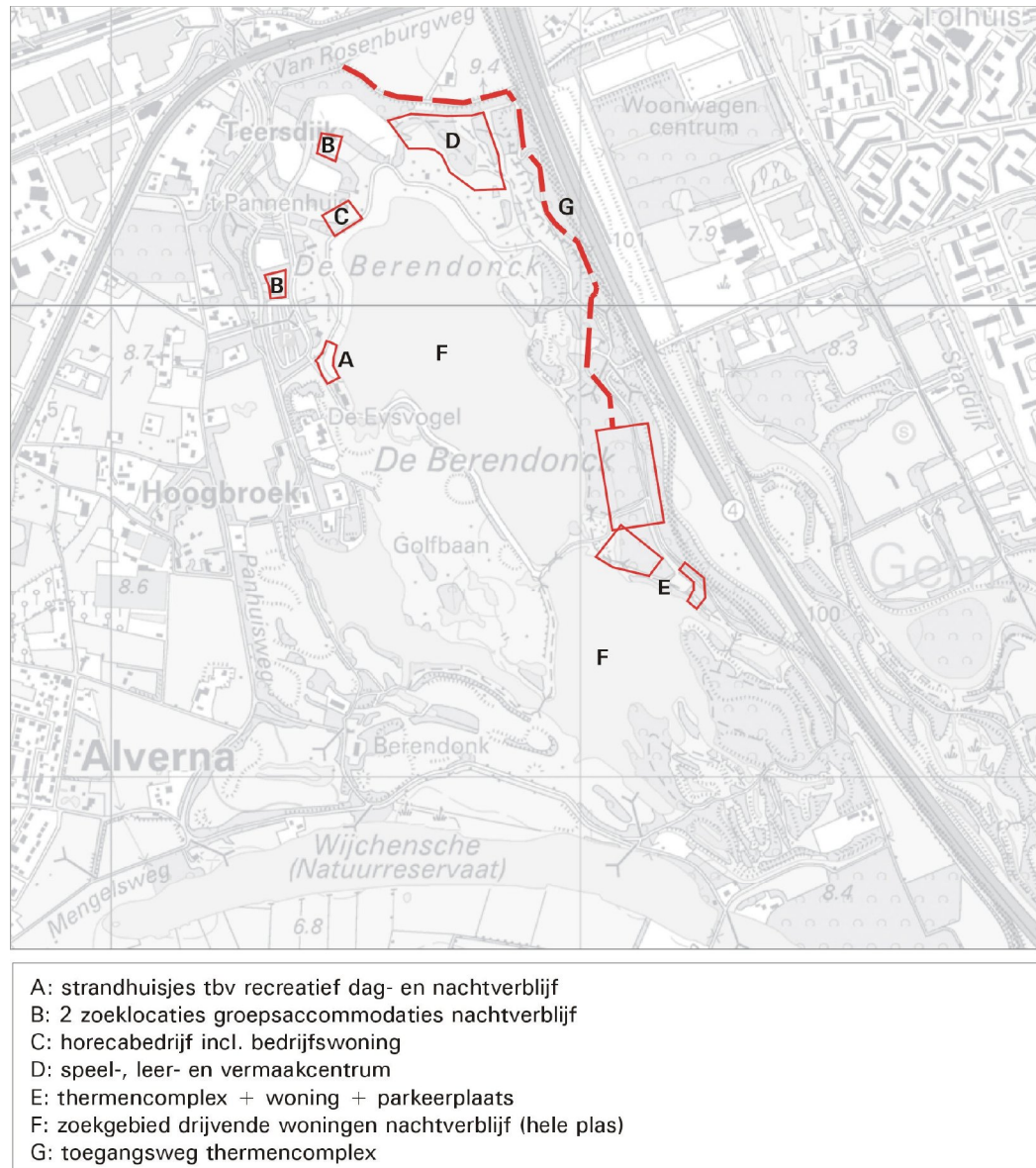
1. Mitigerende maatregelen,
2. Ontheffingaanvraag.

1. Mitigerende maatregelen

Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door uitvoering van mitigerende maatregelen. Van belang is dat **de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gewaarborgd blijft**.

Om zeker te zijn dat de voorgenomen maatregelen voldoende zijn, kunnen deze ter controle aan Dienst Regelingen worden voorgelegd. Indien voldoende wordt een beschikking gegeven waarin staat dat geen ontheffing nodig is, omdat voorgestelde

maatregelen zijn goedgekeurd. Met deze beschikking kan worden aangetoond dat men zich houdt aan de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld als iemand bezwaar maakt.

Figuur 1: Ligging van de ingreeplocaties, genummerd A t/m G op basis van Ontwikkelingsvisie Berendonck (RGV 2009) en recente aanvullingen.

2. Ontheffingaanvraag

Is de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van een beschermde soort niet gewaarborgd, dan is een reguliere ontheffingsaanvraag nodig. Bij de beoordeling daarvan worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (alleen Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (Tabel 3-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

3 TOETSING AAN FLORA- EN FAUNAWET

3.1 FLORA

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Op basis van de quick scan kan worden geconcludeerd dat geschikte habitats voor streng beschermde plantensoorten ontbreken. Er kan worden uitgegaan van de afwezigheid van streng beschermde plantensoorten op de ingreeplocaties.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffwet ten aanzien van planten worden niet overtreden. Een ontheffing van de Ffwet is niet aan de orde.

3.2 VLEERMUIZEN

Wettelijke status

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Ffwet. Binnen het leefgebied van vleermuizen zijn de volgende elementen beschermd:

- verblijfplaatsen,
- belangrijke vliegroutes,
- essentieel foerageergebied.

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in oude bomen en gebouwen. Over het algemeen zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet permanent bewoond. De dieren verplaatsen zich een aantal keer per jaar, waarbij ze periodiek terugkeren naar dezelfde verblijfplaatsen. Om die reden worden alle verblijfplaatsen (winterverblijfplaats, kraamkamer, tussenverblijfplaats, paarplaats) gerekend tot vaste verblijfplaatsen en zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze tijdelijk niet worden gebruikt.

Vliegroutes en foerageergebied die essentieel zijn voor het voortbestaan van een populatie worden eveneens gerekend tot onderdeel van een vaste rust- of verblijfplaats en zijn derhalve ook beschermd. Voor uitvoering van activiteiten die kunnen leiden tot negatieve beïnvloeding van een populatie geldt een ontheffingsplicht.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Op ingreeplocatie D staan enkele bomen met holten die potentieel geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen (Figuur 2).

Op de overige ingreeplocaties A,B,C en E staan geen bomen en/of gebouwen die voor vleermuizen geschikt zijn als verblijfplaats. De bomen zijn er te jong om voor vleermuizen geschikte holten of kieren te bevatten. De bomen op genoemde ingreeplocaties zijn daarom niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen.

De ingreeplocaties kunnen niet worden beschouwd als essentieel foerageergebied voor vleermuissoorten. Daarvoor zijn de ingreeplocaties veel te klein en is er vergelijkbaar foerageergebied ruimschoots in de omgeving aanwezig. Ook vliegroutes ontbreken op de ingreeplocaties.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Indien de bomen met holten op locatie D (Figuur 2) moeten worden gekapt, dan is een voorafgaand onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen

noodzakelijk. Een dergelijk onderzoek behelst meerdere bezoeken in de periode april t/m september.

Een alternatief is compensatie vooraf. De bomen met holten kunnen zonder voorafgaand onderzoek worden gekapt als er voorafgaand aan de kap voldoende alternatieve verblijfplaatsen worden aangeboden in de vorm van vleermuiskasten. Deze dienen in de omgeving van de te kappen bomen te worden geplaatst, mits er daar voldoende rust kan worden gewaarborgd.

Uitgegaan dient te worden van twee kasten per te kappen boom. Indien alle zes de in Figuur 2 weergegeven bomen worden gekapt, dienen er twaalf kasten te worden geplaatst. Geschikte kasten zijn de modellen Georgië en Armenië van de firma Vivara. Optimaal is een plaatsing van een combinatie van beide modellen.

Bomen kunnen worden gekapt nadat de kasten zijn geplaatst. Kap mag plaatsvinden buiten de winterrust en de kraamperiode van vleermuizen. In de praktijk betekent dat in april en in de periode oktober-november.

Indien de ingreep kan worden ingepast en de betreffende bomen kunnen blijven staan, dan is geen verder onderzoek of compensatie noodzakelijk en is er geen sprake van overtreding van de Ffwet.

Figuur 2: Ingreeplocatie D met bomen met potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen aangegeven in geel. Deze bomen kunnen niet zonder voorafgaand onderzoek naar aanwezigheid van vleermuizen worden gekapt.

Voor de overige ingreeplocaties geldt dat realisatie van de ingreep niet tot schade aan beschermde elementen van vleermuisleefgebied leidt. Realisatie van de voorgenomen ingrepen leidt hier niet tot knelpunten met de Ffwet.

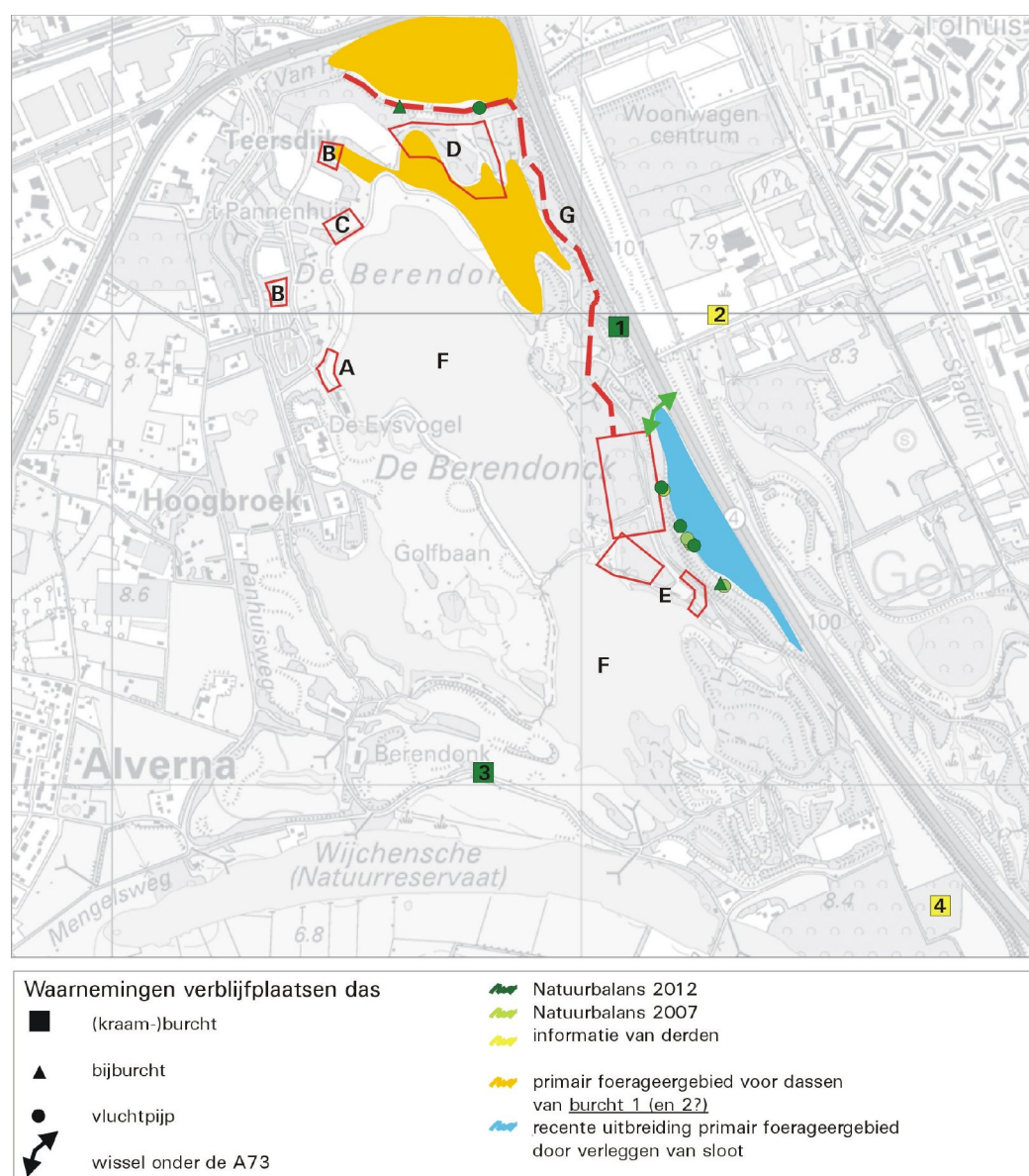

3.3 DAS

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Een dassenleefgebied heeft drie hoofdfuncties:

1. **verblijfsfunctie:** burchten, bijburchten en/of losse pijpen, meestal aanwezig in een bos of bosrand waar voldoende dekking aanwezig is;
2. **voedselfunctie:** vochtige, rijke graslanden waar jaarrond veel regenwormen gevonden kunnen worden en bos met een rijke ondergroei. Van minder belang zijn akkers, waar gedurende een korte periode van het jaar specifiek voedsel gevonden kan worden;
3. **migratiefunctie:** meestal langs lijnvormingen landschapselementen tussen burcht en voedselgebied.

Figuur 3: Verblijfplaatsen das.

Alle drie de hoofdfuncties van een dassenleefgebied zijn in de Berendonck aanwezig (Van der Valk & Hoefsloot 2006; Felix 2007; dit onderzoek).

De das heeft in en om de Berendonck twee tot vier belopen hoofdburchten (Figuur 3). In 2012 is burcht nummer 1 gevonden en is burcht 3 gecontroleerd. Burchten 2 en 4 waren reeds langer bekend (Figuur 3).

Burcht 1 (Figuur 3) bevat zeven actief belopen pijpen met veel vers uitgeworpen aarde. Op verschillende stortheuvels is nestmateriaal aanwezig en ook bevindt er zich een speelboom op de burcht en zijn er diverse latrines aanwezig. Het gaat hier mogelijk om een kraamburcht. Uitsluitsel hierover is pas later in het seizoen mogelijk.

Ook burcht 3 bevat zeven actief belopen pijpen, vers uitgeworpen aarde en nestmateriaal.

Vanaf burcht 1 loopt er een wissel in noordelijke en zuidelijke richting over de dichtbegroeide aardewal, die ingesloten ligt tussen de Oude Teerdijk en de A73. Verspreid door het terrein zijn ook haren aan prikkeldraad aangetroffen wat erop duidt dat de dieren ook dwars door het gebied wandelen.

Er is een dassentunnel aanwezig onder de A73, en er loopt een zeer intensief belopen wissel richting de tunnel. Dieren foerageren dus ook aan de andere zijde van de A73. Mogelijk dat het om dezelfde familie gaat die in een eerder stadium burcht 2 bewoonden (Figuur 3).

Het gebied en omgeving bieden geschikt foerageergebied in de vorm van graslanden en vochtig bos met ondergroei. Vooral korte graslanden zijn van belang als foerageergebied. In dit geval vooral de grasweiden langs de grote plas, weilanden langs de Oude Teersdijk, graslanden tussen de A73 en de Berendonck en de golfbaan zelf (Figuur 3). Verblijfplaatsen en voedselgebieden worden verbonden door migratieroutes.

Effecten van de ingreep

De grootste effecten van de voorgenomen ingreep op de das, worden veroorzaakt door aanleg en gebruik van de parkeerplaats, het thermencomplex en de toegangsweg naar het thermencomplex. De overige ingrepen hebben hooguit minimale effecten.

Effecten toegangsweg (locatie G)

Om het thermencomplex te bereiken zal de Oude Teersdijk in gebruik genomen gaan worden door gemotoriseerd verkeer. Op enkele locaties zullen bomen gekapt gaan worden om de weg aan te leggen. De kap van bomen zal leiden tot verlies van het leefgebied van de das, maar de bossen die gekapt gaan worden zijn van weinig waarde voor de das. Schade aan het leefgebied van de das is hierdoor nihil.

De ingebruikname van de weg zal met zekerheid leiden tot een verhoogde kans op verkeersslachtoffers onder dassen. Niet alleen vormt dit een gevaar voor individuen, maar wanneer een zogend vrouwtjes wordt aangereden kan dit een significant effect hebben op de gehele populatie. Het zijn met name kleine achterafwegen waar veel slachtoffers onder dassen vallen.

In het noorden kunnen werkzaamheden aan de weg leiden tot schade aan een bijburcht aangezien de burcht direct gelegen is langs de Oude Teersdijk.

Effecten thermencomplex en parkeerterrein (locatie E)

De aanleg van een parkeerterrein en het thermencomplex zal in eerste instantie leiden tot verlies van het oppervlakte foerageergebied. De ontwikkelingen zullen plaatsvinden in een gebied waar nu bos staat met een zeer voedselrijke ruigtevegetatie. Dit vormt een minder belangrijk deel van het foerageergebied van de das waardoor negatieve effecten beperkt blijven.

Daarnaast kan er verstoring optreden door toegenomen recreatieve druk. Het gebied is al vrij druk, maar een parkeerplaats met verlichting kan mogelijk leiden tot meer verstoring. Dassen zullen op de lange duur hoogstwaarschijnlijk wennen aan de verlichting.

Effecten speel-, leer- en vermaakcentrum (locatie D) en locatie B

Aanleg en gebruik van dit centrum en groepsaccommodaties zullen leiden tot het verlies van een deel van het bos en een klein oppervlak grasland. Een klein deel van het foerageergebied van de das zal hierdoor verdwijnen. Met name grasland is een belangrijk onderdeel van het leefgebied van de das.

Op locatie B is een nachtverblijf voorzien. Dit betekent een potentiële verhoging van verstoring van de das.

Effecten drijvende nachtaccommodaties (locatie F)

De drijvende nachtaccommodaties leiden niet tot verstoring van het foerageergebied van de das, mits een behoorlijke mate van donkerte tijdens de avond en nacht, in de omliggende gronden gewaarborgd blijft. Hiertoe dient de verlichting van de drijvende woningen en aan- en afvoerroutes beperkt te blijven en de omgeving niet te uitbundig uit te lichten.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Met name aanleg en vooral gebruik van de toegangsweg naar het thermencomplex over de Oude Teersdijk en verder het gebied in, kunnen leiden tot ernstige negatieve effecten. Het is van belang dat de volgende maatregelen worden genomen om verkeersslachtoffers onder dassen te voorkomen:

- Duidelijke bebording waarop vermeld staat dat er dassen aanwezig zijn en een maximumsnelheid van 30km/u.
- Aanbrengen van ruim voldoende snelheidsverminderende maatregelen zoals sluisen en drempels over de gehele lengte van de toegangsweg.
- Aanbrengen van rasters ter hoogte van (bij-)burchten.

Er gaat daarnaast een deel van het foerageergebied verloren. Het merendeel van het foerageergebied dat verloren gaat vormt geen belangrijk deel van het leefgebied omdat het bestaat uit bos en ruigtes, maar ook daar wordt in mindere mate voedsel gezocht. Schade aan secundair foerageergebied kan op de volgende manieren worden gemitigeerd/gecompenseerd:

- Verlichting langs de toegangsweg, op het parkeerterrein en buiten het thermencomplex dient zoveel mogelijk te worden beperkt. Geen verlichting richting de burchten die ten oosten van de parkeerplaats liggen.
- Een flink graslandperceel tussen de aarden wal met vluchtpijpen en de A73, ter hoogte van het toekomstige termencomplex (lichtblauw in Figuur 3) is recent voor das toegankelijk gemaakt door de brede sloot te verleggen richting A73. Hiermee is het oppervlak optimaal foerageergebied sterk vergroot. Met deze

toename van foerageergebied is het verlies van foerageergebied door bovenstaande ingrepen ruimschoots gecompenseerd (Figuur 4).

Figuur 4: Recent is een brede sloot tussen de Berendonck en de A73 richting de snelweg verlegd (blauwe stippellijn: oude loop; gele lijn: nieuwe loop). Dit heeft geleid tot een forse toename van beschikbaar primair foerageergebied voor de das.

Indien met bovenstaande maatregelen rekening wordt gehouden, wordt de functionaliteit van de verblijfplaatsen en het leefgebied van de das in de Berendonck geen onoverkomelijk geweld aangedaan. Er is geen sprake van negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding; deze blijft gewaarborgd.

Verbodsbepalingen van de Ffwet ten aanzien van das worden niet overtreden. Een ontheffing van de Ffwet is niet aan de orde.

3.4 BROEDVOGELS

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van half maart tot half juli. Tijdens het broedseizoen vallen namelijk alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn daardoor beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip 'nesten' wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoen en niet-broedseizoen.

Nesten jaarrond beschermd

Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd. De nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaats' in

artikel 11 van de Ffwet² (2009). Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, in principe jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoen

Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten wordt hieraan voldaan door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie 'nest' of 'vaste verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffwet. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Jaarrond beschermde nesten zijn tijdens het veldbezoek niet waargenomen. Er kan worden uitgegaan van de afwezigheid van jaarrond beschermde vogelnesten op de ingreeplocaties. Vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest komen niet op de ingreeplocaties voor.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Om overtreding van de Ffwet ten aanzien van verstoring van broedende vogels te voorkomen, dienen eventuele bomenkap en verwijdering van struweel plaats te vinden buiten de broedtijd van vogels: voor 15 maart of na 15 juli.

Indien bovenstaande maatregelen worden getroffen, treedt geen verstoring van broedende vogels op, en worden verbodsbepalingen van de Ffwet ten aanzien van vogels niet overtreden.

3.5 AMFIBIEËN EN VISSSEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Streng beschermde amfibieën- en vissoorten komen niet op de ingreeplocaties voor. Hiervoor ontbreekt geschikt biotoop. Alleen algemene amfibieënsoorten zullen het bos van locatie B, D en E gebruiken als landleefgebied, en de slootjes op locatie D eventueel als voortplantingsbiotoop. Voor streng beschermde soorten die hogere eisen aan hun voortplantingsbiotoop stellen zijn de betreffende slootjes te smal, te ondiep en te sterk beschaduwd. Ook voor beschermde vissoorten zijn de slootjes ongeschikt.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffwet ten aanzien van amfibieën en vissen worden niet overtreden.

² Bron: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. (Dienst Regelingen 2009)

3.6 OVERIGE SOORTEN

Andere streng beschermde diersoorten, zoals reptielen, verschillende insectensoorten en overige ongewervelden komen niet op de ingreeplocaties voor. Voor dergelijke soorten ontbreken geschikte habitats. Er is geen sprake van overtreding van de Ffwet ten aanzien van overige soorten.

4 CONCLUSIE

In 2012 is door Bureau Natuurbalans – Limes Divergens een quick scan uitgevoerd in het kader van de voorgenomen ontwikkelingen in de Berendonck te Wijchen.

De (mogelijke) aanwezigheid van krachtens de Flora- en faunawet streng beschermde soorten (lijst 2 en 3 Ffwet) is hierbij beoordeeld.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep zijn hierbij onderzocht en de voorgenomen ingreep is getoetst aan de Flora- en faunawet.

Das

Aanleg en gebruik van de toegangsweg naar het thermencomplex hebben negatieve effecten op de das.

De ingebruikname van de weg zal met zekerheid leiden tot een verhoogde kans op verkeersslachtoffers onder dassen. Daarnaast kan er verstoring optreden door toegenomen recreatieve druk.

Vleermuizen op locatie D

Op ingreeplocatie D staan enkele bomen met holten en kieren die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen (Figuur 2). Indien de voorgenomen ingreep kan worden ingepast met behoud van de betreffende bomen, dan is geen verder onderzoek noodzakelijk en is er geen sprake van overtreding van de Ffwet.

Indien de bomen met holten moeten worden gekapt, dan is een onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen noodzakelijk.

Als alternatief geldt een compensatie op voorhand: indien voorafgaand aan de kap vervangende verblijfplaatsen in de vorm van vleermuiskasten worden aangeboden, dan is onderzoek niet noodzakelijk. Het aantal te plaatsen kasten hangt af van het aantal te kappen bomen. Plaatsing van kasten dient volgens nadere richtlijnen te worden uitgevoerd.

Om schade te voorkomen en overtreding van de Ffwet op voorhand te kunnen voorkomen zijn de in deze quick scan geformuleerde maatregelen noodzakelijk. De maatregelen worden hieronder kort samengevat.

Ingreep	Effect	Mitigatie
A: strandhuisjes	-	-
B: groepsaccommodaties	klein verlies foerageergebied das;	uitbreiding foerageergebied door verleggen sloot ³ ;
C: horecabedrijf		
D: speel- en leercentrum	a klein verlies foerageergebied das; b kap bomen met holten (vleerm.);	a uitbreiding foerageergebied door verleggen sloot; b vooraf plaatsen vleermuiskasten;
E: thermencomplex	klein verlies foerageergebied das;	uitbreiding foerageergebied door verleggen sloot;
F: drijvende huisjes	mogelijk enige verstoring	beperken uitstralende verlichting;
G: toegangsweg	ernstige verstoring das en verhoging kans op verkeersslachtoffers das;	<u>ruim voldoende</u> snelheidsbeperkende maatregelen;

³ de sloot is reeds verlegd en heeft een belangrijke uitbreiding van primair foerageergebied opgeleverd.

Indien de beschreven maatregelen worden uitgevoerd, wordt de functionaliteit van de verblijfplaatsen en het leefgebied van de das en vleermuizen geen onoverkomelijk geweld aangedaan. Er is geen sprake van negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding; deze blijft gewaarborgd.

Op basis van het ontbreken van geschikte biotopen en habitats kan ervan uit worden gegaan dat overige streng beschermde soortgroepen ontbreken. Vervolgonderzoek is niet nodig. Bij realisatie van de voorgenomen ingreep is van overtreding van de Flora- en faunawet geen sprake. Een ontheffing van de Ffwet is niet noodzakelijk.

Bij de uitvoering van de ingreep dient echter wel rekening te worden gehouden met broedende vogels. Deze mogen niet worden verstoord. Eventuele kap van bomen en/of verwijderen van struweel dient buiten de broedtijd te worden uitgevoerd, dus voor 15 maart of na 15 juli.

5 LITERATUUR

Felix, R.P.W.H. 2007. Natuurtoets uitbreiding golfbaan Berendonck Wijchen. Veldonderzoek en analyse in het kader van uitbreiding BurgGolf Wijchen ten behoeve van toetsing Flora- en faunawet. Bureau Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

RGV 2009. Ontwikkelingsvisie recreatiegebied Berendonck. Versie december 2009. RGV Holding BV, Arnhem.

Van der Valk, M. & G. Hoefsloot 2006. Beoordeling beschermde soorten Berendonck te Wijchen. Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.

BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten in Nederland. Het uitgangspunt van de wet is dat **schadelijke effecten op beschermde soorten in principe verboden zijn**, tenzij uitdrukkelijk toegestaan: het "*nee, tenzij*"-principe. Onder bepaalde voorwaarden kan op grond van artikel 75 ontheffing worden verleend voor overtreding van de verbodsbepalingen van de Ffwet (zie Kader 1). Deze ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Kader 1. Algemene verbodsbepalingen Ffwet

De algemene verbodsbepalingen zijn opgenomen in de artikelen 8 t/m 13.

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

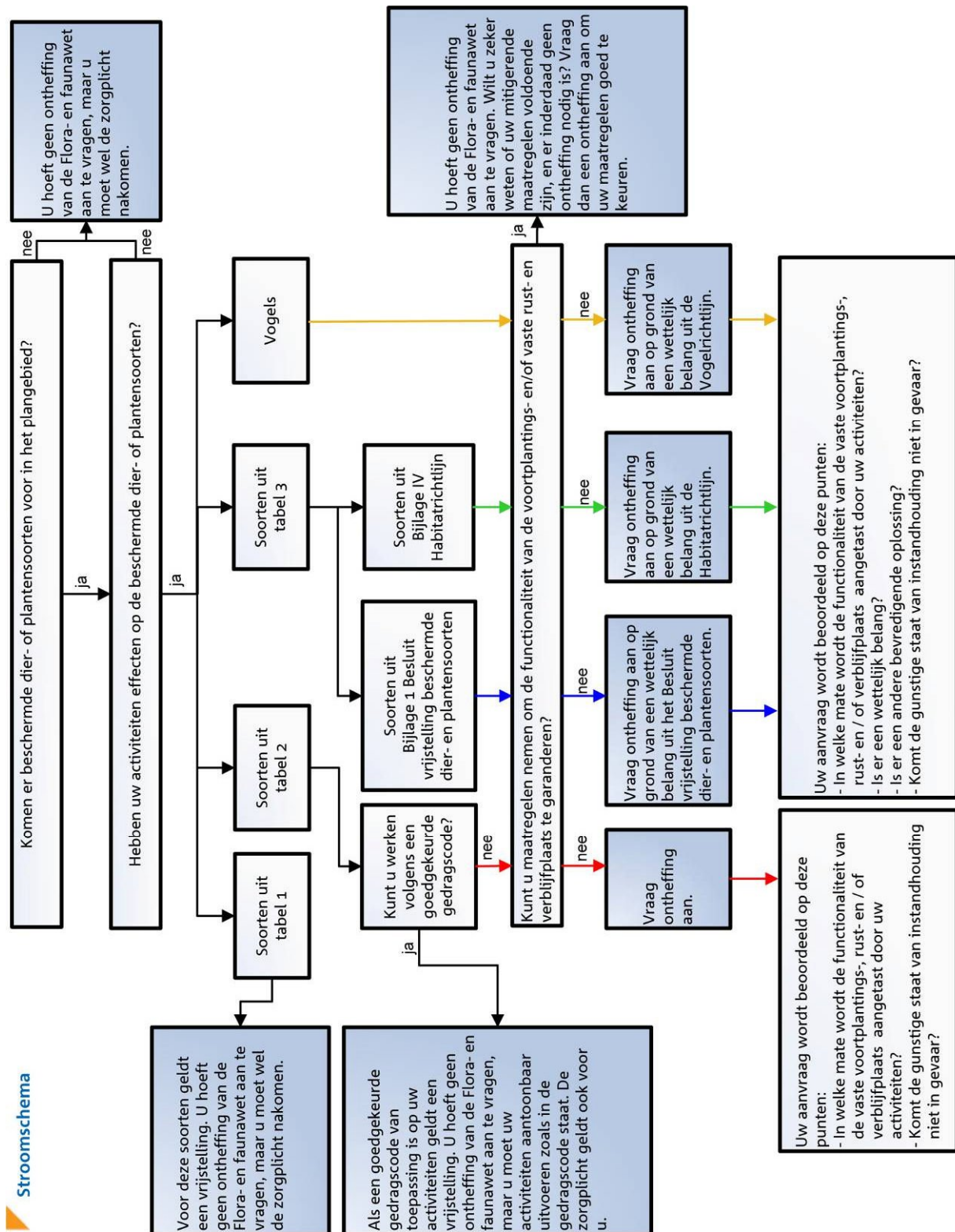
Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13

Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Stroomschema beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen

(bron: Dienst Regelingen)

OMGANG MET DE FLORA- EN FAUNAWET BIJ RUIMTELIJKE INGEPEN

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen in een gebied met beschermde soorten zijn er twee mogelijkheden (zie ook stroomschema hiernaast):

1. Voorkom overtreding van de Ffwet door het treffen van mitigerende maatregelen;
2. Vraag ontheffing aan

1. Voorkom overtreding van de Ffwet door middel van mitigerende maatregelen

Overtreding van de Ffwet kan worden voorkomen door mitigerende maatregelen te treffen, waarmee negatieve gevolgen van de activiteit voorkomen worden. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van aanwezige beschermde soorten. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen een soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld behoud van migratieroutes en foerageergebied. Veiligstellen ervan kan betekenen dat mogelijk geen ontheffing meer nodig is. Om hiervan zeker te zijn kan vooraf goedkeuring gevraagd worden aan Dienst Regelingen.

Voor het verkrijgen van een goedkeuring dient rekening gehouden te worden met een looptijd die overeenkomt met een ontheffingaanvraag.

2. Vraag ontheffing Ffwet aan

Voor activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* wordt bij toetsing aan de Ffwet onderscheid gemaakt in drie beschermingsregimes.

tabel 1. Algemene soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt bij overtreding van artikelen 8 t/m 13 van de Ffwet ten aanzien van soorten uit tabel 1 een vrijstelling van ontheffing.

tabel 2. Overige soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt ten aanzien van soorten uit tabel 2 eveneens een vrijstelling van ontheffing, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Is er geen goedgekeurde gedragscode, dan is bij overtreding van verbodsbepalingen een ontheffing noodzakelijk. Een aanvraag wordt beoordeeld middels de **lichte toets**:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven. Om schade te voorkomen worden mitigerende maatregelen voorgeschreven.

tabel 3. Streng beschermde soorten

Bij schade aan soorten uit tabel 3 is altijd een ontheffing op de Ffwet nodig. In dit geval is de **uitgebreide toets** van toepassing:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven;
- Er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- De activiteit voldoet aan een volgend belang:
 - *Bijlage 1 soorten*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (bijv. ruimtelijke inrichting of ontwikkeling).
 - *Bijlage IV soorten Habitatrichtlijn*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:
 - Bescherming van flora en fauna.

- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
- In geval van activiteiten die te karakteriseren zijn als *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* dient 'zorgvuldig handelen' in acht te worden genomen. Hiertoe dient de aanvrager actief op te treden om alle mogelijke schade aan de soort te voorkomen.

Vogels

Bij bescherming van vogelnesten wordt onderscheid gemaakt tussen nesten die jaarrond zijn beschermd en nesten die alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd.

Bescherming vogelnesten tijdens broedseizoen

Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Ffwet onder de definitie 'nest', en zijn beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedtijd is verboden.

Bescherming vogelnesten buiten broedseizoen

Een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten zijn met ingang van september 2009 opgenomen op de *aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten* (Dienst Regelingen 2009). De soorten van deze lijst zijn opgenomen in tabel 1. De nesten van deze soorten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd. Bij jaarrond beschermde nesten worden de volgende categorieën onderscheiden:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Als aanvulling op de aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten is een aantal vogelsoorten opgenomen met niet jaarrond beschermde nesten. Deze soorten vallen onder categorie 5 (zie ook tabel 2):

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Deze categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

tabel 1. Lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

SOORT	KOLONIE-BROEDER	AANWEZIG IN BEBOUWDE OMGEVING	AANWEZIG IN NATUURGEBIED	CATEGORIE VASTE NESTEN
Boomvalk	nee	nee	ja	4
Buizerd	nee	nee	ja	4
Gierzwaluw	nee	ja	nee	2
Grote gele kwikstaart	nee	nee	ja	3
Havik	nee	nee	ja	4
Huismus	ja	ja	nee	2
Kerkuil	nee	ja	nee	3
Oehoe	nee	nee	ja	3
Ooievaar	nee	ja	nee	3
Ransuil	nee	nee	ja	4
Roek	ja	ja	nee	2
Slechtvalk	nee	ja	ja	3
Sperwer	nee	nee	ja	4
Steenuil	nee	ja	nee	1
Wespendief	nee	nee	ja	4
Zwarte wouw	nee	nee	ja	4

tabel 2. Vogelsoorten van categorie 5: voor deze soorten is inventarisatie wenselijk.

Blauwe reiger	Grauwe vliegenvanger	Raaf
Boerenwaluw	Groene specht	Ruigpootuil
Bonte vliegenvanger	Grote bonte specht	Spreeuw
Boomklever	Hop	Tapuit
Boomkruiper	Huiswaluw	Torenvalk
Bosuil	IJsvogel	Zeearend
Brilduiker	Kleine bonte specht	Zwarte kraai
Draaihals	Kleine vliegenvanger	Zwarte mees
Eidereend	Koolmees	Zwarte roodstaart
Ekster	Kortsnavelboomkruiper	Zwarte specht
Gekraagde roodstaart	Oeverwaluw	
Glanskop	Pimpelmees	

Omgevingscheck

Als een jaarrond beschermd nest zal verdwijnen door een ingreep is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Als dat niet het geval is, dient voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd. Houd er in dat geval rekening mee dat ontheffing alleen mogelijk is met een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn, te weten:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Op basis van de belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang' en 'uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen' kan met ingang van september 2009 geen ontheffing meer worden aangevraagd.

ALGEMENE ZORGPLICHT

In de Ffwet is een zorgplicht opgenomen:

- *artikel 2, lid 1:* Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- *artikel 2, lid 2:* De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken).
- *artikel 10:* Indien wordt gehandeld overeenkomstig de zorgplicht, dan is van opzettelijk verontrusten van beschermde soorten (zoals bepaald in artikel 10) geen sprake. Een ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 10 is dan niet aan de orde. Vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 10 voor streng beschermde soorten (tabel 3) is voor bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen wettelijk gezien niet mogelijk. Het opzettelijk verontrusten van soorten ten behoeve van bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen is dus niet toegestaan.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dienen dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

VANGEN EN VERPLAATSEN VAN SOORTEN

Als u voor het uitvoeren van uw mitigerende maatregelen dieren moet vangen en verplaatsen is dat geen overtreding van de artikelen 9 en 13 van de Ffwet. U heeft daarvoor geen ontheffing nodig. Het is namelijk niet uw bedoeling de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenszone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Voorwaarde is dat u de soorten in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Dit geldt voor alle

beschermde planten en dieren, maar uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen en vogels i.v.m. de stressgevoeligheid van deze dieren. Voor het tijdelijk ergens anders onderbrengen van planten of dieren heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten dan niet direct worden vrijgelaten in de omgeving.

ZORGVULDIG HANDELEN

In gedragscodes en in ontheffingaanvragen in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling waarbij het gaat om soorten van tabel 3, dient *zorgvuldig gehandeld* te worden. Zorgvuldig handelen gaat verder dan de hiervoor genoemde *algemene zorgplicht*, die een algemeen beschaafd en fatsoenlijk handelen inhoudt. Zorgvuldig handelen houdt in dat er geen wezenlijke invloed is op beschermde soorten en dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hiertoe dient de aanvrager actief te handelen. Activiteiten die te bestempelen zijn als zorgvuldig handelen zijn mitigerende en compenserende maatregelen.

Tabel 1: Algemene soorten

Zoogdieren					
aardmuis	Microtus agrestis	veldmuis	Microtus arvalis	Slakken	
bosmuis	Apodemus sylvaticus	vos	Vulpes vulpes	wijngaardslak	Helix pomatia
dwergmuis	Micromys minutus	wezel	Mustela nivalis		
bunzing	Mustela putorius	woelrat	Arvicola terrestris	Vaatplanten	
dwergpspitsmuis	Sorex minutus			aardaker	Lathyrus tuberosus
egel	Erinaceus europeus	Reptielen en amfibien		akkerklokje	Campanula rapunculoides
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus	bruine kikker	Rana temporaria	brede wespenorchis	Epipactis helleborine
haas	Lepus europeus	gewone pad	Bufo bufo	breed klokje	Campanula latifolia
hermelijn	Mustela erminea	middelste groene kikker)	Rana esculenta	gewone dotterbloem	Caltha palustris palustris
huisspitsmuis	Crociodura russula	kleine watersalamander	Lissotriton vulgaris	gewone vogelmeik	Ornithogalum umbellatum
konijn	Oryctolagus cuniculus	meerkikker	Rana ridibunda	grasklokje	Campanula rotundifolia
mol	Talpa europea	Mieren		grote kaardenbol	Dipsacus fullonum
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus	behaarde rode bosmier	Formica rufa	kleine maagdenpalm	Vinca minor
ree	Capreolus capreolus	kale rode bosmier	Formica polyctena	knikkende vogelmeik	Ornithogalum nutans
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus	stronkmier	Formica truncorum	koningsvaren	Osmunda regalis
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus	zwartrugbosmier	Formica pratensis	slanke sleutelbloem	Primula elatior
				zwanebloem	Butomus umbellatus

Tabel 2: Overige soorten

Zoogdieren					
damhert	Dama dama	kleine wormzeenaald	Nerophis lumbriciformis	grote muggenorchis	Gymnadenia conopsea
edelhert	Cervus elaphus	kleine zeenaald	Syngnathus rostellatus	gulden sleutelbloem	Primula veris
eekhoorn	Sciurus vulgaris	kleine zilversmelt	Argentina sphyræna	harlekijn	Anacamptis morio
grijze zeehond	Halichoerus grypus	klein oogrog	Raja microcellata	herfstschroeforchis	Spiranthes spiralis
grote bosmuis	Apodemus flavicollis	kleurige grondel	Pomatoschistus pictus	hondskruid	Anacamptis pyramidalis
steenmarter	Martes foina	kliplipvis	Ctenolabrus rupestris	honingorchis	Hermidium monorchis
walrus	Odobenus rosmarus	koekoeksrog	Raja naevus	jeneverbes	Juniperus communis
wild zwijn	Sus scrofa	kristalgrondel	Crystallogobius linearis	klein glaskruid	Parietaria judaica
zadelrob	Phoca groenlandica	lichtend sprutje	Maurolicus muelleri	kleine keverorchis	Neottia cordata
		lozano's grondel	Pomatoschistus lozanoi	kleine zonnedauw	Drosera intermedia
		maanvis	Mola mola	klokjesgentiaan	Gentiana pneumonanthe
		makreelgeep	Scomberesox saurus	kluwenklokje	Campanula glomerata
Reptielen en amfibien		marmargrondel	Proterorhinus marmoratus	koraalwortel	Corallorhiza trifida
alpenwatersalamander	Mesotriton alpestris	murray's zeedonderpad	Triglops murrayi	kruisbladgentiaan	Gentiana cruciata
levendbarende hagedis	Zootoca vivipara	noorse grondel	Pomatoschistus norvegicus	lange ereprijs	Veronica longifolia
soepschildpad	Chelonia mydas	noorse meun	Ciliata septentrionalis	lange zonnedauw	Drosera anglica
		ombervis	Argyrosomus regius	mannetjesorchis	Orchis mascula
Dagvlinders		paganelgrondel	Gobius paganellus	maretak	Viscum album
moerasparelmoervlinder	Euphydryas aurinia	parelvis	Echiodon drummondii	moeraswespenorchis	Epipactis palustris
vals heideblauwtje	Lycaeides idas	pitvis	Callionymus lyra	muurbloem	Erysimum cheiri
		rasterpitvis	Callionymus reticulatus	parnassia	Parnassia palustris
Vissen (zoetwater)		reuzenhaai	Cetorhinus maximus	pijscheefkelk	Arabis hirsuta sagittata
aal (paling)	Anguilla anguilla	ringelrob	Phoca hispida ssp. hispida	poppenorchis	Orchis anthropophora
beekdonderpad	Cottus rhenanus	rode zeebrasem	Pagellus bogaraveo	prachtklokje	Campanula persicifolia
kleine modderkruiper	Cobitis taenia	schorpioengrondel	Lebetus scorpioides	purperorchis	Orchis purpurea
meerval	Silurus glanis	schurftvis	Amoglossus laterna	rapunzelklokje	Campanula rapunculus
rivierdonderpad	Cottus perifretum	sidderrog	Torpedo nobiliana	rechte driehoeksvaren	Gymnocarpium robertianum
witvingrondel	Romanogobio belingi	slakdolf	Liparis liparis	rietorchis	Dactylorhiza majalis praetermissa
		slimprik	Myxine glutinosa	ronde zonnedauw	Drosera rotundifolia
Vissen (zoutwater)		snipvis	Macroramphosus solopax	rood bosvogeltje	Cephalanthera rubra
adderzeenaald	Entelurus aequoreus	spaanse makreel	Scomber japonicus	ruig klokje	Campanula trachelium
baillon's lipvis	Prionace glauca	spaanse zeebrasem	Pagellus acarne	schubvaren	Ceterach officinarum
blauwe haai	Helicolenus dactylopterus	sterrog	Raja radiata	slanke gentiaan	Gentiana amarella
blauwkeeltje	Raja brachyura	trekkervis	Balistes carolinensis	soldaattie	Orchis militaris
blonde rog	Boops boops	trompetterzeenaald	Syngnathus typhle	spaanse ruiter	Cirsium dissectum
bokvis	Pholis gunnulus	vierdradige meun	Rhinonemus cimbrius	spindotterbloem	Caltha palustris araneosa
botervis	Brama brama	vorskwab	Raniceps raninus	steenanjor	Dianthus deltoideus
braam	Pomatoschistus microps	zee-engel	Squatina squatina	steenbreekvaren	Asplenium trichomanes
brakwatergrondel	Pomatoschistus minutus	zeepaardje	Hippocampus ramulosus	stengelloze sleutelbloem	Primula vulgaris
dikkopje	Microchirus variegatus	zeestekelbaars	Spinachia spinachia	stengelomvattend havikskruid	Hieracium amplexicaule
dikrugtong	Gaidropsurus vulgaris	zuignapvis	Diplecogaster bimaculata	stijf hardgras	Catapodium rigidum
driedradige meun	Trisopterus minutus	zwaardvis	Xiphias gladius	tongvaren	Asplenium scolopendrium
dwergbolk	Phrynorhombus norvegicus	zwarte grondel	Gobius niger	valkruid	Arnica montana
dwergbot	Aspitrigla cuculus	zwarte haai	Dalatias licha	veenmosorchis	Hammarbya paludosa
engelse poot	Capros aper	zwarte vis	Centrolophus niger	veldgentiaan	Gentiana campestris
evervis	Solea lascaris	zwartoglipvis	Symphodus melops	veldsalie	Salvia pratensis
franse tong	Trachinotus ovatus			vleeskleurige orchis	Dactylorhiza incarnata
gaffelmakreel	Parablennius gattorugine	Vaatplanten		vliegenorchis	Ophrys insectifera
gehoornde slimpvis	Torpedo marmorata	aangebrande orchis	Neotinea ustulata	vogelnestje	Neottia nidus-avis
gemarmeerde sidderrog	Sarpa salpa	aapjesorchis	Orchis simia	voorjaarsadonis	Adonis vernalis
gestreepte bokvis	Labrus bimaculatus	beenbreek	Narthecium ossifragum	wantsenorchis	Anacamptis coriophora
gestreepte lipvis	Trigloporus lastoviza	bergeklokje	Campanula rhomboidalis	watdradblad	Mentha trifoliata
gestreepte poot	Mustelus asterias	bergnachtorchis	Platanthera montana	weideklokje	Campanula patula

gevekte griet	Zeugopterus punctatus	bijenorchis	Ophrys apifera	welriekende nachtorchis	Platanthera bifolia
gevekte lipvis	Labrus bergylta	blaasvaren	Cystopteris fragilis	wilde gagele	Myrica gale
gevekte pitvis	Callionymus maculatus	blauwe zeedistel	Eryngium maritimum	wilde herfsttijloos	Colchicum autumnale
glasgrondel	Aphia minuta	bleek bosvogeltje	Cephalantera damasonium	wilde kievitsbloem	Fritillaria meleagris
golfrog	Raja undulata	bokkenorchis	Himantoglossum hircinum	wilde marjolein	Origanum vulgare
goudharder	Liza aurata	bosorchis	Dactylorhiza maculata fuchsii	wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia
groene zeedonderpad	Taurulus bubalis	brede orchis	Dactylorhiza majalis majalis	witte muggenorchis	Pseudorchis albida
groenlandse haai	Somniosus microcephalus	bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens	zinkvioletje	Viola lutea calaminaria
grote koomaarvis	Atherina presbyter	daslook	Allium ursinum	zomeradonis	Adonis aestivalis
grote zeenaald	Syngnathus acus	dennenorchis	Goodyera repens	zomerklokje	Leucocjum aestivum
harnasmannetje	Agonus cataphractus	duitse gentiaan	Gentiana germanica	zwartsteel	Asplenium adiantum-nigrum
hondshaai	Scyliorhinus canicula	franjegentiaan	Gentiana ciliata		
ijslandse bandvis	Lumpenus lampretaeformis	geelgroene wespenorchis	Epipactis muelleri	Kevers	
kathaai	Scyliorhinus stellaris	gele helmblom	Pseudofumaria lutea	vliegend hert	Lucanus cervus
klapmuts	Cystophora cristata	gevekte orchis	Dactylorhiza maculata maculata		
kleine pieterman	Echlichthys vipera	groene nachtorchis	Dactylorhiza viridis	Kreeftachtigen	
kleine roodbaars	Sebastes viviparus	groensteel	Asplenium viride	rivierkreeft	Astacus astacus
kleine slakdolf	Liparis montagui	grote keverorchis	Neottia ovata		

Tabel 3: Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Bijlage 1 AMvB		bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii	geelbuikvuurpad	Bombina variegata
Zoogdieren		bever	Castor fiber	gladde slang	Coronella austriacus
das	Meles meles	bosvleermuis	Nyctalus leisleri	heikikker	Rana arvalis
boomarter	Martes martes	brand's vleermuis	Myotis brandtii	kamsalamander	Triturus cristatus
eikelmuis	Eliomys quercinus	bruinvis	Phocoena phocoena	kemp's zeeschildpad	Lepidochelys kempii
gewone zeehond	Phoca vitulina	bultrug	Megaptera novaeangliae	knoflookpad	Pelobates fuscus
veldspitsmuis	Crocodyra leucodon	butskop (hille)	Hyperoodon ampullatus	lederschildpad	Dermochelys coriacea
waterspitsmuis	Neomys fodiens	dwergpotvis	Kogia breviceps	muurhagedis	Podarcis muralis
		dwergrinvis	Balaenoptera acutorostrata	poelkikker	Rana lessonae
Reptielen en amfibien		euraziatische lynx	Lynx lynx	rugstreeppad	Bufo calamita
adder	Vipera berus	franjestaart	Myotis nattereri	vroedmeesterpad	Alytes obstetricans
hazelnorm	Anguis fragilis	gestreepte dolfin	Stenella coeruleoalba	zandhagedis	Lacerta agilis
ringslang	Natrix natrix	gewone dolfin	Delphinus delphis		
vinpootsalamander	Lissotriton helveticus	gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	Dagvlinders	
vuursalamander	Salamandra salamandra	gewone grootoorvleermuis	gewone grootoorvleermuis	apollolvinder	Parnassius apollo
		gewone spitsdolfijn	Mesoplodon bidens	boszandoog	Lopinga achine
Vissen		gewone vinvis	Balaenoptera physalus	donker pimpernelblauwtje	Maculinea nausithous
beekprik	Lampetra planeri	griend	Globicephala melas	grote vuurvinder	Lycaena dispar
bittervoorn	Rhodeus amarus	grijze dolfin	Grampus griseus	pimpernelblauwtje	Maculinea teleius
elrits	Phoxinus phoxinus	grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus	tijmblauwtje	Maculinea arion
gestippelde alver	Albumoides bipunctatus	grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum	zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero
grote modderkruiper	Misgurnus fossilis	grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus		
riverprik	Lampetra fluviatilis	hamster	Cricetus cricetus	Libellen	
		hazelmuis	Muscardinus avellanarius	bronslibel	Oxygastra curtisii
Dagvlinders		ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
bruin dikkopje	Erynnis tages	kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus	gevekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis
dwergrauwtje	Cupido minimus	kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros	groene glazenmaker	Aeshna viridis
dwergrauwtje	Thymelicus acteon	kleine zwaardwalvis	Pseudorca crassidens	noordse winterjuffer	Sympecma paedisca
groot geaderd witje	Aporia crataegi	laatvlieger	Eptesicus serotinus	oostelijke witsnuitlibel	Leucorrhinia albifrons
grote ijsvogelvinder	Limenitis populi	meervleermuis	Myotis dasycneme	riverrombout	Stylurus flavipes
heideblauwtje	Plebejus argus	mopsvleermuis	Barbastella barbastellus	sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis
iepepage	Strymonidia w-album	narwal	Monodon monoceros		
kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius	noordse vinvis	Balaenoptera borealis	Vissen	
keizersmantel	Argynnis paphia	noordse vleermuis	Eptesicus nilssonii ssp. nilssonii	houting	Conegonus oxyrrhynchus
klaverblauwtje	Cyaniris semiargus	noordse woelmuis	Microtus oeconomus	steur	Acipenser sturio
purperstreepparemoervinder	Brenthis ino	orca	Orcinus orca	drijvende waterweegbree	Luronium natans
rode vuurvinder	Lycaena hippothoe	otter	Lutra lutra	groenknolorchis	Liparis loeselii
rouwmantel	Nymphalis antiopa	potvis	Physeter catodon	kruipend moerascherm	Apium repens
tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania	rosse vleermuis	Nyctalus noctula	zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis
veenbesparemoervinder	Bolonia aquilonis	ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii		
veenhoubeestje	Coenonympha tullia	tuimelaar	Tursiops truncatus	Kevers	
veldparemoervinder	Melitaea cinxia	tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus	brede geelrandwaterroofkever	Dytiscus latissimus
woudparemoervinder	Melitaea diamina	vale vleermuis	Myotis myotis	gestreepte waterroofkever	Graphoderus bilineatus
zilvervlek	Boloria euphrosyne	watervleermuis	Myotis daubentonii	heldenbok	Cerambyx cerdo
		wilde kat	Felis silvestris	juchtleerkever	Osmoderma eremita
Vaatplanten		witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus		
groot zee gras	Zostera marina	witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris	Weekdieren	
		Reptielen en amfibien		bataafse stroommossel	Unio crassus
Bijlage IV HR		boomkikker	Hyla arborea	platte schijfthoren	Anisus vorticulus
Zoogdieren		dikkopschildpad	Caretta caretta		